

УДК 373.31:796.012.656-053.5

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОЇ СФЕРИ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Гончаренко Ю.В., к. пед. н., доцент

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

julana09@rambler.ru

У статті на основі аналізу педагогічної та мистецтвознавчої літератури розкривається зміст та визначаються методи хореографічної діяльності, спрямовані на формування креативної сфери учнів початкових класів на уроках хореографії в середніх загальноосвітніх закладах.

Креативність виховного процесу, формування естетично-культурних цінностей учнів початкових класів забезпечить впровадження і хореографічну діяльність школярів елементів народно-сценічного танцю. Вбачаємо доцільним розширити зміст навчального матеріалу з хореографії дітей молодшого шкільного віку елементами народних танців, що характеризуються єдиною лексичною основою.

Ключові слова: естетичне виховання, креативна сфера, учні початкових класів, хореографічна діяльність.

ФОРМИРОВАНИЕ КРЕАТИВНОЙ СФЕРЫ УЧЕНИКОВ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ В ПРОЦЕССЕ ХОРЕОГРАФИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Гончаренко Ю.В.

Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина

julana09@rambler.ru

В статье на основе анализа педагогической и искусствоведческой литературы раскрывается содержание и определяются методы хореографической деятельности направленные на формирование креативной сферы учеников начальных классов на уроках хореографии в средних общеобразовательных учреждениях.

Креативность воспитательного процесса, формирования эстетически-культурных ценностей учащихся начальных классов обеспечит внедрение в хореографическую деятельность школьников элементов народно-сценического танца. Видим целесообразным расширить содержание учебного материала по хореографии детей младшего школьного возраста элементами народных танцев, характеризующиеся единой лексической основой.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, креативная сфера, ученики начальных классов, хореографическая деятельность.

FORMATION CREATIVESPHERE OF THE PUPILS OF INITIAL CLASSES IN THE PROCESS OF CHOREOGRAPHIC ACTIVITY

Goncharenko J.V.

Zaporozhian national university, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine

julana09@rambler.ru

In the article based on analysis of educational and art literature discloses the content and methods of choreographic activities aimed at the development of creative scope of pupils of initial classes on lessons in dance schools.

Creativity training process, the formation of aesthetic and cultural values of primary school pupils will ensure implementation of choreographic activity students scenic elements of folk dance. Finds appropriate to expand the content of teaching material choreography primary school children elements of folk dances characterized by a single lexical base.

The author believe that the creative industry efektyvneformuvannya primary school pupils will be successful if the content of choreographed dance activities fill methods work: the lexical content of the language of classical, folk, modern, rhythmic dances, their expressive performance, imaginative reincarnation; incentive motivational activities and takozhdydaktychnoyi game. Also the development of the creative sphere of the child will be successful if implemented in content choreographic activity specific exercises - associative and imaginary objects at runtime which will develop imagination, attention and imagination of students, that stimulated their creative work.

Key words: aesthetic education, creative scope, pupils of initial classes, choreographic activity.

В епоху постіндустріального суспільства найбільш важливим надбанням і цінністю є людина, її особистість, потреби, життєві орієнтири, високий рівень прояву духовності та естетичної культури. Усе це лежить в основі гуманістичної моделі освіти та виховання дитини, яка спрямована на формування та розвиток духовно-збагаченої особистості. У цьому контексті особливого значення набувають уроки мистецтвознавчого циклу, зокрема хореографії. У процесі хореографічної діяльності в учнів початкової школи відбувається розвиток художніх і творчих здібностей, умінь, почуттів, суджень, смаків, виховується здатність сприймати та інтерпретувати твори мистецтва, тобто здійснюється художньо-емоційне, культурно-творчезростання.

Проблему формування творчої сфери учнів початкових класів засобами хореографії та ритміки розглядали вітчизняні та зарубіжні вчені: Н. Георгян, О. Горшкова, Ю. Ушакова, Т. Чурпіта. Однак означені наукові праці спрямовані на вирішення питань, пов'язаних з розвитком творчості дітей, які відвідують хореографічні позашкільні гуртки, студії, колективи та мають спеціальні хореографічні та художні здібності.

Для сучасної загальноосвітньої системи пріоритетне значення мають уроки хореографії в системі середніх загальноосвітніх закладів, у рамках яких здійснюється формування творчої сфери молодших школярів. Саме тому **мета статті** полягає в розкритті змісту та визначенні методів хореографічної діяльності, спрямованих на формування креативної сфери учнів початкових класів на уроках хореографії в середніх загальноосвітніх закладах.

Важливим компонентом естетичного розвитку особистості молодшого школяра вітчизняні вчені (І. Бех, Л. Масол, О. Комаровська та ін.) визначають формування його креативної сфери. Головним у цьому процесі, на їхній погляд, є здатність особистості дитини побачити, створити в душі яскравий образ, який слугуватиме поштовхом до активної творчої дії.

Вчені вважають, що креативність дитини, її здатність до самовираження та самореалізації є необхідними компонентами ефективного естетичного виховання. На їх думку, креативність нерозривно пов'язана з умінням мріяти та фантазувати. У свою чергу, фантазія, мрія, уява виступають імпульсом створення яскравих та виразних художніх образів, які є однією з умов існування сучасної особистості, її найвищим здобутком. У процесі творчості дитина виявляє свої емоції, відчуття, думки. Творчий потенціал особистості, її почуттєва зрілість залежать від емоційної насиченості внутрішнього стану дитини.

Так, у наукових працях І. Беха зазначено, що творчість учнів виступає провідним психологічним механізмом їх естетичного розвитку як особистостей. Цей тип творчості має об'єктивні засади. Перша з них виходить з унікальності життя кожної окремої дитини, її індивідуальності. Друга засада творчості базується на різноманітності життя, що вимагає від особистості школяра активного творчого виявлення [19]. Отже, беручи активну участь у хореографічній діяльності, школярі можуть активізувати власну художню творчість, ефективний розвиток якої впливатиме на естетичне виховання особистості дитини.

Також, на думку науковців (Б. Мануйлова, Н. Миропольської, Л. Масол), креативність передбачає розвинену інтуїцію, ініціативність, завзятість, працездатність, а також вміння застосовувати здобуті знання у будь-якій діяльності. Саме тому формування креативної сфери є необхідною умовою естетичного виховання учнів початкових класів у процесі хореографічної діяльності.

Вважаємо, що ефективне формування креативної сфери учнів початкових класів буде успішним, якщо зміст хореографічної діяльності наповнювати методами танцювальної творчості: лексичного наповнення мови класичного, народного, сучасного, ритмічного танців, їх виразного виконання, образного перевтілення; стимулювання мотиваційної дії, а також дидактичної гри. Також розвиток креативної сфери дитини буде успішним, якщо впроваджувати у зміст хореографічної діяльності спеціальні вправи – асоціативні та з уявними предметами, під час виконання яких відбуватиметься розвиток уяви, уваги, фантазії

школярів, тобто стимулюватиметься їх творча діяльність. Розглянемо означені положення більш детально.

Педагоги-хореографи (Л. Бондаренко, М. Боголюбська, К. Василенко, О. Конорова та ін.) вказують на гармонійність форм, рухів, жестів класичного, сучасного та народного танців. На їх думку, засвоєння цих танців сприятиме розвитку в учнів високохудожнього смаку та творчого потенціалу, що виступає фактором творчої активності учнів і формує бажання творити за законами краси. Так, вправи класичного танцю є головною складовою в накопиченні учнями танцювальної лексики і в подальшому виступають запорукою створення ними оригінальної, неповторної, естетично забарвленої танцювальної імпровізації, тобто виступають факторами формування креативної сфери молодших школярів.

Креативність виховного процесу, формування естетично-культурних цінностей учнів початкових класів забезпечить впровадження у хореографічну діяльність школярів елементів народно-сценічного танцю. Вважаємо доцільним розширити зміст навчального матеріалу з хореографії дітей молодшого шкільного віку елементами народних танців, що характеризуються єдиною лексичною основою: приставні кроки (у характері центральної України, білоруського, гуцульського, молдавського танців), полька (у характері чеського, естонського, українського танців), голубець (український, польський, угорський) тощо.

Вважаємо, що значний вплив на естетичний розвиток молодших школярів матимуть вправи ритмічного танцю, засобами яких розвиватиметься їхній творчий потенціал, виховуватиметься культура сприйняття та оцінки музичних творів, формуватимуться внутрішні відчуття метру темпу, ритму та ін. Тож у навчально-виховний процес з хореографічної діяльності учнів початкових класів пропонуємо вводити ритмічні вправи, які б спрямовувалися на реалізацію означених завдань. Корисними для розвитку в дітей молодшого шкільного віку просторово-часових відчуттів є вправи на перешиккування. Виконуючи ці вправи, учні початкової школи накопичуватимуть навички колективної взаємодії і взаємодопомоги, що сприятиме вихованню свідомої дисципліни, яка регулюватиме поведінку всього колективу. Крім того, під час виконання означених вправ молодші школярі навчатимуться колективно створювати горизонтальні танцювальні лінії, перестроюватися у колони, діагоналі, клини та рухатися змійками. Тобто, вивчатимуть малюнок танцю, знання якого необхідні для самостійного створення учнями танцювальної композиції. Також для розвитку ритмічних відчуттів пропонується використовувати імпровізаційні ритмічні рухи під імпровізаційні музичні твори. Це дасть учням змогу навчитися підпорядковувати рухи музичній фразі, темпу, ритму та виконувати їх відповідно до структури музичного супроводження.

На думку педагогів-хореографів (Л. Бондаренко, М. Боголюбської, Б. Мануйлова, Т. Морозовської, Ю. Ушакової та ін.), креативність у хореографічній діяльності повинна бути супутником кожного учня. Це положення є безперечним, адже саме на основі гнучкої уяви, різноманітних мрій та безмежної фантазії, що є першоджерелом для пошуку ідей, створюються нові, неповторні сполучення рухів. Також у процесі активної танцювальної творчості відбувається розвиток таких якостей особистості, як оригінальність мислення, висока самоорганізація, самоконтроль, цілеспрямованість, працездатність та ін. Безумовно розвиток креативної сфери безпосередньо залежить від зацікавленого ставлення дитини до хореографічної діяльності. Впровадження в її структуру методів та форм роботи, що стимулюють мотиваційні дії учнів, буде відігравати головну роль у створенні сприятливих умов для стимулювання їх творчої активності.

Для успішного вирішення означених питань у навчально-виховний процес з хореографії пропонується вводити ігрові методи. На нашу думку, у формуванні креативної сфери молодших школярів у процесі хореографічної діяльності дуже важливе місце посідає метод дидактичної гри.

На доцільність використання ігрового дидактичного методу у навчально-виховному процесі з хореографії в дошкільних закладах та позакласній роботі школи наголошено в наукових і

методичних роботах В. Верховинця, О. Горшкової, О. Мартиненко, А. Шевчук та ін. Педагоги-хореографи пропонували використовувати методи гри для підвищення рівня зацікавленого ставлення до мистецтва хореографії. У межах нашого дослідження важливим є застосування методу дидактичної гри для розвитку креативної сфери особистості дитини та стимулювання її творчої активності. Переконані, застосування ігрового дидактичного методу на уроках хореографії змусить усіх дітей без винятку стати активними учасниками танцювальної діяльності, під час якої вони будуть відчувати себе вільно, комфортно, впевнено. Окрім цього, у молодших школярів підвищиться спостережливість, сконцентрується увага, з'явиться інтерес до навчання хореографічному мистецтву. Використання методу дидактичної гри з метою засвоєння елементарної мови танців дозволить викладачам відмовитися від багаторазового повтору та виснажливого відпрацювання рухів. Дитина, яка отримує знання під час ігрового дидактичного методу, привчиться до активної художньої творчості. Кожна роль, яка створюється у процесі ігрового методу, має свою особливість, рухову мову, свій характер та манеру виконання. Через ігровий дидактичний метод, у якому викладач дає завдання на виконання певних дій, відбуватиметься накопичення навичок танцю. Тому для засвоєння нових елементів танцю пропонується використовувати методи роботи у формі асоціативних завдань та ігрових етюдів. Застосування танцювально-творчих ігор, вправ, композицій допоможе урізноманітнити навчально-виховний процес з хореографії, що сприятиме формуванню креативної сфери учнів початкових класів у процесі хореографічної діяльності.

Отже, формування креативної сфери учнів початкових класів у процесі хореографічної діяльності буде ефективним, якщо впроваджувати в її зміст такі методи роботи: лексичного наповнення класичного, народного, сучасного, ритмічного танців, їх виразного виконання, образного перевтілення; стимулювання мотиваційної дії та дидактичної гри. Означені методи сприяють розвитку в учнів початкових класів гнучкого, швидкого мислення, емоцій та почуттів, а також самостійної, оригінальної, творчої думки. Наступним етапом нашої роботи вважаємо перевірку змісту, форм та методів хореографічної діяльності, під час застосування яких підвищується рівень сформованості творчого потенціалу учнів початкової школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади : навч.-метод. видання / Бех Іван Дмитрович. – К. : Либідь, 2003. – 280 с.
2. Комаровська О. Музика, театр, хореографія у позаурочний час / О. Комаровська // Шкільний світ. – 2005. – № 32. – С. 13–18.
3. Масол Л. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах України / Л. Масол // Шкільний світ. – 2002. – № 9. – С. 1–16.
4. Боголюбская М. С. Музыкально-хореографическое искусство в системе эстетического и нравственного воспитания : учеб.-метод. пособие для клуб. работников / Боголюбская Марианна Сергеевна ; Всесоюз. науч.-метод. центр нар. творчества и культ. просвет. работы. - М. : ВНИЦНТИКПР, 1986. - 92, [1] с. : ил.
5. Бондаренко Л. А. Методика хореографической работы в школе и внешкольных заведениях / Людмила Анатольевна Бондаренко. – К. : Муз. Україна, 1985. - 222 с. : ил., нот. ил.
6. Мануйлов Б. Б. Развитие нравственных и эстетических ценностей личности ребенка в процессе хореографического творчества : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Борис Борисович Мануйлов; Моск. гос. ун-т культуры и искусств – М., 2001. – 21 с.
7. Морозовська Т. Діалог як механізм танцювальної творчості / Т. Морозовська // Мистецтво та освіта. – 2000. – № 3. – С. 19–21.

8. Ушакова Ю. В. Педагогические особенности занятий образной хореографией с детьми младшего возраста : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Юнона Васильевна Ушакова. – М., 2001. – 153 с. : ил.

REFERENCES

1. Beh I. D. Vihovannja osobistosti : u 2 kn. Kn. 1 : Osobistisno orientovaniy pidhid: teoretiko-tehnologichni zasadi : navch.-metod. vidannja / Beh Ivan Dmitrovich. – K. : Libid', 2003. – 280 p.
2. Komarovs'ka O. Muzika, teatr, horeografija u pozaurochnij chas / O.Komarovs'ka // Shkil'nij svit. – 2005. – № 32. – P. 13–18.
3. Masol L. Koncepcija hudozhn'o-estetichnogo vihovannja uchniv u zagal'noosvitnih navchal'nih zakladah Ukrayini / L. Masol // Shkil'nij svit. – 2002. – № 9. – P. 1–16.
4. Bogoljubskaja M. S. Muzykal'no-horeograficheskoe iskusstvo v sisteme jesteticheskogo i npravstvennogo vospitanija : ucheb.-metod. posobie dlja klub. rabotnikov / Bogoljubskaja Marianna Sergeevna ; Vsesojuz. nauch.-metod. centr nar. tvorchestva i kul't. prosvet. raboty. – M. : VNMCNTIKPR, 1986. - 92, [1] s. : il.
5. Bondarenko L. A. Metodika horeograficheskoy raboty v shkole i vneshkol'nyh zavedenijah / Ljudmila Anatol'evna Bondarenko. – K. : Muz. Ukrayina, 1985. - 222 p. : il., not.il.
6. Manujlov B. B. Razvitie npravstvennyh i jesteticheskikh cennostej lichnosti rebenka v processe horeograficheskogo tvorchestva : avtoref. dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.05 / Boris Borisovich Manujlov; Mosk. gos. un-t kul'tury i iskusstv – M., 2001. – 21 p.
7. Morozovs'ka T. Dialog jak mehanizm tancjuval'noyi tvorchosti / T. Morozovs'ka // Mistectvo ta osvita. – 2000. – № 3. – P. 19–21.
8. Ushakova Ju. V. Pedagogicheskie osobennosti zanjatij obraznoj horeografiey s det'mi mladshogo vozrasta : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Junona Vasil'evna Ushakova. – M., 2001. – 153 p. : il.

УДК 003.084:101.1[:316.7]

СЛОВО ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

Карпова Л. О., професор

*Київський національний університет культури і мистецтв, вул. Михайла Задніпровського,
36, м. Київ, Україна*

lkarпова@voliacable.com

Магеря О. П., доцент

*Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, вул. Пирогова, 9, м. Київ,
Україна*

У статті характеризується специфіка впливу усного слова як соціокультурного феномену на формування особистості в умовах духовного відродження українського народу на сучасному етапі. Розкрито значення слова, як культурно-комунікативного феномена. Проаналізовані умови впливу слова на формування особистості та її свідомості, зокрема.

Ключові слова: слово, соціокультурний феномен, вплив, особа, свідомість, соціалізація, культуризація, сугестивність.